

Původní obyvatelé Ameriky dnes

Výklad [Jeffreyho Vanderziela](#) z angličtiny přeložila Lenka Žárská s asistencí Daniela Boucníka.

V dnešní době žije v Americe nejspíše nejvíce indiánů za posledních sto padesát let. Ve Spojených státech se k původním americkým předkům hlásí přibližně čtyři miliony obyvatel, z čehož dva miliony se považují za čistokrevné indiány.

Myslím, že i většina Američanů si stále představuje, že indiáni žijí v rezervacích. Ale dnes už v nich žije méně než polovina všech indiánů v Americe. Většina žije ve městech a metropolích, stali se součástí americké kultury a společnosti. Tito indiáni se potýkají se stejnými problémy jako ostatní obyvatelé Ameriky, s rozdělením do sociálních vrstev, rozložením bohatství ve společnosti, rovným příjmem, přístupem ke vzdělání. A co se týče těch, kteří žijí v rezervacích... V devatenáctém století to vypadalo tak, že spousta území, která byla původním obyvatelům poskytnuta jako rezervace, byla území, která bílí osadníci nechtěli, protože pro ně neměla žádnou cenu. Proto jsou i dnes indiánské rezervace často na odlehlých místech, mají špatnou infrastrukturu, není tam práce – v některých rezervacích dosahuje nezaměstnanost až sedmdesáti procent. Na přibližně polovině rezervací jsou problémy s bydlením, obyvatelé nemají v domech tekoucí vodu nebo záchody. Nemají ani telefony, mobily, asfaltové cesty. Chybí tam pracovní místa, často převládá všeobecná chudoba. Většina obyvatel rezervací je závislá na sociálních dávkách, které jsou ovšem minimální. Takže indiáni se v dnešní době potýkají s problémy ohledně ekonomického vývoje, snaží se do rezervací přinést nová pracovní místa.

V průběhu posledních 25 let našly některé skupiny domorodých obyvatel, především ty žijící u velkých amerických měst, nový ekonomický potenciál v podobě investic do kasin a hazardu. Především tyto skupiny, které se historicky vlastně náhodou ocitly u velkých městských center, kupříkladu na Floridě, v Kalifornii nebo na severovýchodě Ameriky, byly schopny využít příležitosti a založily výdělečná kasina. A tak si vydělaly dost peněz. Snad nejlepším příkladem je národ Seminole z Floridy, který si tam založil řadu kasin a vydělal na nich značné jmění. To pak mimo jiné použil k tomu, aby skoupil řetězec Hard Rock Café. Takže i Hard Rock Café v Praze vlastně patří floridskému národu Seminole. Tak si přišli k penězům. Jenže to nefunguje u národů, jako je třeba Lakota. Členové tohoto národu žijí ve státě Jižní Dakota, v odlehlé rezervaci odříznuté od světa. Mají sice také malé kasino, ale to si na sebe sotva vydělá, protože má velmi malou návštěvnost. Kasina potřebují sponzory. Takže ekonomický vývoj je pro původní obyvatelé rozhodně problém.

V minulosti se tato problematika odrážela také v tom, že většina ekonomického vývoje, který v rezervacích nastal, se týkala těžby surovin, těžby zdrojů ze země. Uhlí, uranu... Většina uranu, kterou Američané během druhé světové války a později v průběhu studené války použili ve svém jaderném zbrojním programu k výrobě bomb, pocházela z půdy patřící indiánům. Z území obývaného původními obyvateli Ameriky. Ale ti se na těžbě nepodíleli, těžbu zajišťovaly velké korporace, které si přivezly své vlastní horníky, ti tam vytěžili uran

nebo uhlí, a když už ho pak nepotřebovali nebo když došly zdroje, tak zase všichni odešli. Například na největší rezervaci v Americe, na území Arizony a Nového Mexika, kde žije přibližně 120 tisíc příslušníků národa Navaho, je tak velkým problémem znečištění podzemní vody uranem. Mezi lidmi i zvířeti se zvyšuje počet případů rakoviny a dalších nemocí, které s těžbou uranu souvisí. Jedním z hlavních způsobů obživy Navahů je pastevectví ovcí. Ty ale pijí z přírodních nádrží, ve kterých je voda kontaminována uranem. Z těchto nádrží musí pít i lidé, protože jiný zdroj vody v této oblasti není. Což je samozřejmě problém, ale americká vláda se nijak nezasadila o to, aby korporace daly oblast do pořádku a místní orgány původních amerických obyvatel k tomu nemají finance ani možnosti. Problém je tedy v tom, že když už v těchto oblastech dojde k ekonomickému vývoji, často z toho mají prospěch velké společnosti a korporace, avšak místním komunitám to nic nepřinese.

Další významnou problematikou je uznávání dohod. Jak většina lidí ví, americká, ale i kanadská vláda uzavřely s indiánskými kmeny v průběhu 19. století řadu dohod. Častokrát je vlády sice prakticky ihned porušily či ignorovaly, tyto dohody ale stále existují. Některým skupinám původních obyvatel se kupříkladu podařilo vybojovat si právo k lovu lososů bez regulace státními či federálními úřady. Což pro tyto komunity mnoho znamená. Ale často jsou to pouze malá vítězství. Třeba nedávno se v Dakotě vedly diskuze ohledně stavby ropovodu, který měl vést z Kanady až k Mexickému zálivu a zajišťoval by přesun ropy z Kanady do amerických rafinérií. Jenže ropovod měl procházet Severní Dakotou, pod řekou Missouri, severně od území, kde se nachází jedna z největších místních rezervací zvaná Standing Rock. Místní indiáni se obávali, že by ropovod mohl představovat hrozbu znečištění jejich místního vodního zdroje. A tak protestovali. Proběhly blokace a obrovské demonstrace, postavil se tábor, tisíce lidí v něm přes zimu pobývalo, aby zabránili stavbě ropovodu. Než Obama opustil prezidentskou kancelář, rozhodl, že se stavba zastaví. Jenže současný prezident ve své volební kampani mimo jiné slíbil, že ke stavbě ropovodu dojde. Takže když nastoupil do úřadu, zvrátil Obamovo rozhodnutí a dal povolení ke stavbě. Před ani ne dvěma týdny ale zase soud rozhodl o pozastavení. Ekonomický vývoj a těžba surovin se tedy rozhodně nedají zanedbávat.

Dalším problémem pro původní obyvatele Ameriky, při kterém se jejich kultura přímo střetává s tou americkou, je využívání jejich symboliky, a to hlavně ve sportu. Spousta lidí tady zná hokejový tým Chicago Blackhawks. Ti se jmenují po skutečné osobě – Blackhawk opravdu existoval. Byl to skutečný člověk. Tým na dresech ale nemá jeho podobiznu, nosí na něm obraz vymyšleného vznešeného divocha s opeřenou čelenkou na hlavě. Pak máte různé baseballové nebo fotbalové týmy, které využívají stejnou symboliku. To se v Americe týkalo sportu na všech úrovních, na středních a vyšších školách, vysokých školách i univerzitách a taky v profesionálním sportu. Na univerzitách už se to dnes více méně neobjevuje. Univerzity, které tuto symboliku využívaly, od jejího používání upustily, změnilly své symboly, zbylo pouze pár výjimek. To jsou univerzity, které se s místními národy a kmeny dohodly, že jejich symboliku mohou používat. Vezměme si opět národ Seminole, jejich symboliku v minulosti používala Florida State University, jejich maskot se jmenoval Seminole. Univerzita se s národem Seminole dohodla, že za určitých podmínek jejich symboliku stále používat může. To je tedy v pořádku. Co se týče ostatních kmenů, tak třeba na univerzitě v Severní Dakotě se místní tým jmenoval Fighting Sioux. Univerzita to tak

chtěla nechat, ale místní Siouxové prohlásili: „Ne, nechceme, abyste naši symboliku využívali. Nechceme, abyste tak svůj tým nazývali.“ A tak se univerzita musela vzdát jména týmu i indiánské symboliky. V některých státech, třeba v Kalifornii, vláda na úrovni středních škol zakázala, aby týmy používaly v názvu slova jako indiáni, divoši, rudoši nebo rudí muži. V některých státech se problém ještě objevuje, ale aspoň v rámci středních škol je snaha tento zvyk vymýtit.

Nejhlouběji je tato problematika zakořeněná v profesionálním sportu. Existují hokejové a baseballové týmy, které indiánskou symboliku využívají, jako například Cleveland Indians, Atlanta Braves... Nejznámějším případem je pak fotbalový tým hlavního města, Washingtonu, D.C., který se jmenuje Washington Red Skins. „Red skin“, rudoch, je hanlivý výraz, urážka, pravděpodobně ta nejhorší, jakou domorodému člověku můžete vmést do tváře. Jako byste Afroameričanovi nadávali do n*grů. Takže se na Washington začal vyvíjet nátlak, aby s tím někdo něco dělal. Jenže z právního hlediska neexistuje žádný způsob, jakým týmy donutit, aby symboliku a maskota změnily. A majitel týmu prohlásil: „Nikdy to nezměním, je to součástí naší historie.“ Takže se dostáváme do situace, kdy spojení „red skin“ najednou není urážka, ale je to součást naší historie, součást našeho kulturního dědictví a má to jen ten význam, který tomu sami přiřkneme. Což samozřejmě vede ke sporům s původními obyvateli, kteří se za to perou zuby nehty, a z celé diskuze o jménu a symbolice Washington Red Skins se tak stala velká kauza.

Nedávno se něčím podobným zabýval Nejvyšší soud. Nešlo o Washington Red Skins, ale o název rockové kapely, asijsko-americké kapely, která si říká The Slants. Toto slovo pochází z výrazu „slanted eyes“, šikmé oči. Samozřejmě to odkazuje k jednomu ze stereotypů o Asiitech, že mají šikmé oči. Kapela si na své jméno chtěla zajistit autorské právo, protože to, o co tady i u Red Skins jde, je autorské právo.. Kdo vlastní tým, vlastní práva k jeho jménu i symbolice. Takže může prodávat reklamní zboží s touto symbolikou a vydělávat na tom. Ale pokud jméno nespadá pod autorské právo, tak symboliku nevlastní a nemůže na reklamním zboží vydělávat. Proto se nedávno třeba změnil dres českého národního hokejového týmu. Český svaz ledního hokeje si na původní dres nemohl vymáhat autorská práva, neboť na něm byl státní symbol České republiky. Na ten si samozřejmě nárok dělat nemohli. Místo toho chtěl tedy svaz na dresech jiný symbol, takový, který by vlastnil, který by mohl prodávat a vydělat na tom peníze. Do té doby si totiž mohl český národní dres vyrobit a prodávat kdokoliv, jelikož ten symbol nikomu nepatřil. Nikdo na něj neměl autorská práva.

O co tam tedy šlo – členové té kapely byli Američané asijského původu a chtěli se takhle jmenovat. Částečně proto, aby upozornili na onen stereotyp ohledně vzhledu Asiatů. Ale autorské právo nedostali. Úřady prohlásily: „Ne, na to jméno si autorské právo zřídit nemůžete.“ A tak s tím šli k soudu. Dostalo se to až k Nejvyššímu soudu, který loni rozhodl: „Autorské právo je záležitost svobody slova.“ A tak to autorské právo dostali. Což ale pak znamená, že „red skins“ nebo jiné hanlivé výrazy se mohou používat, a dokonce podléhat autorskému právu. Takže byste si mohli zajistit autorská práva třeba na hanobící výrazy pro Židy nebo Američany s italskými předky. Mohl bych si třeba založit tým a pojmenovat ho The Spicks, což je hanlivé označení pro Američany původem z Itálie. Což se teď může. Zatímco před dvěma lety byste si takový tým zřídit nemohli. Nebo si na hanobící jméno

pořídít autorská práva a pak prodávat zboží, na kterých by bylo napsané. Takže takhle se do diskuze pak promítá svoboda slova, a to už se můžeme bavit o tom, co to svoboda slova vlastně je. A nezachází někdy příliš daleko? A kdy je tedy v normě?